

את חבירו בשם, אף שהוא לאו שאין בו מעשה (וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו, סנהדרין ס"ג:), כתב: "ומקלל את חבירו בשם, להיות הזק הקללה להמון יותר גדולה מהזק שנופל בגוף". ומלת "להמון" מורה כאילו זו מחשבת ההמון בלבד. אבל אדרבא, מכאן, שלא שלל הרמב"ם את ההיזק שבקללה אף אם בעיניו אינה גדולה יותר מהיזק שנופל בגוף, כדעת ההמון. ועכ"פ קשה הדבר לקבוע שכאילו ביטל הרמב"ם כל עיקר את כח הקללה בניגוד גמור לדברי רבותינו.

סוף דבר, הנני מיעצך להתרחק ככל יכלתך מקללה כל עיקר. ואם אמנם גדול מאד צערך מחמת המציקים לך, אמצ' לך את עצת ר' אלעזר למר עוקבא שציטטנו לעיל (מסכת גיטין ז'). "השכם והערב עליהם לבתי-כנסיות ובתי-מדרשות והם כלים מאליהם", וכפירוש התוס' השכם עליהם לבית-המדרש לעסוק בתורה (ופירשו כן מתוך שהיה קשה להם ענין מסירת דין לשמים שהוא דבר אסור ונענשים עליו). וגדולה זכות התורה להציל אדם מכל מצריו ומציקיו בעולם הזה, ולהנחילו תקוה וכבוד לעולם שכולו טוב.

נה

אם יש איסור רבית בתשלום הפסדים שנגרמו למלוה

בעקבות התכנית הכלכלית החדשה

...והשאלה השניה בדין אדם שלוח סכום כסף לפני התכנית הכלכלית החדשה, ועתה עלה הכל בעשרים וחמשה אחוזים, והלוה רוצה להוסיף למלוה הפרש זה, אם אין בכך משום רבית. הלכה זו שנויה במחלוקת עצומה בגדולי האחרונים, ואציין הלכה פסוקה בקיצור נמרץ מאפס הפנאי.

אם הממשלה עצמה התקינה סדרי תשלום במקרה זה, אז "דינא דמלכותא דינא" (יעויין בשו"ת הריב"ש סימן קצ"ז ורבים מגדולי האחרונים העתיקו דבריו). וכן אם עשו הסוחרים תקנת שוק ביניהם כיצד ינהגו במקרים אלה, יעשו כפי שהתקינו. וכן לזה ומלזה שהתנו ביניהם במפורש כיצד ינהגו, יעשו כפי שהתנו ואין בזה חשש רבית כלל (יעויין בכנה"ג על חו"מ סי' ע"ד בס"ק כ"ה).

וכשלא היתה תקנה ממשלתית וגם הסוחרים לא התנו, וגם הלזה והמלזה לא התנו ביניהם, רבתה המחלוקת. יש אומרים שישלם בערך שלזה ולא יפסיד המלזה מאומה ואין בו משום רבית (היא דעת המהרשד"ם בתשובותיו ביו"ד סי' קע"ג וקע"ד ובחו"מ סי' ע"ה ורבים הסכימו כן). ויש מחלקים בין הוקר להוזל המטבע (ולנדון דידן הלא אין נפקא מינה בחילוק זה). ויש אומרים לעשות פשרה (יעויין בכנה"ג שם ס"ק ט"ז) והדברים ארוכים.

ומה שנוגע לזמנינו, אילו היה זה פיחות זוחל שהיה דבר מצוי ביותר ולא התנו ביניהם, פשוט שיש לפסוק שישלם לו כשעת התשלום שהיה לו להעלות על דעתו תנודות קטנות אלה ולהתנות. אבל במקרה יוצא מן הכלל כמו המהפך הכלכלי, שתנודת השער היתה גדולה מאוד וזה דבר שלא צפוי מראש ולא יכול היה להעלות על דעתו ולהתנות, נראה לי לפסוק כדעת הפוסקים שיש לעשות פשרה ביניהם.